

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19-20 травня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

Важливу роль у з'ясуванні природи прав і свобод особи та її конституційного статусу в цілому відіграють принципи цього статусу. До таких принципів звичайно відносять свободу і рівність. І це не випадково: відповідні філософські категорії тісно взаємопов'язані.

Принципи конституційного статусу особи є складовою політико-правової теорії. Вони являють собою певні теоретичні узагальнення, сформульовані в процесі осмислення суспільно-політичного розвитку. Проблеми свободи і рівності були присутні в теорії конституціоналізму протягом усього періоду її становлення і розвитку. З іншого боку, принципи конституційного статусу особи можна розглядати як важливий елемент його самого. У такому випадку вони мають нормативно-правовий характер. З самого початку існування сучасної державності в конституціях у тій чи іншій формі фіксують вимогу свободи і рівності особи. Так, Декларація прав людини і громадянина 1789 р. починалася словами: «Люди народжуються і залишаються вільними та рівними в правах» [3].

Отже, права людини і права громадянина є тісно взаємозалежними, але не тотожними. Еволюція понять «особа» та «громадянин» визначає не лише відповідні етапи становлення, розвитку, функціонування та вдосконалення суспільства і держави. Наведені категорії надають можливість визначити належність людини до суспільства і держави, охарактеризувати особливості їх статусу та можливості щодо захисту суб'єктивних інтересів

ЛІТЕРАТУРА:

1. Калиновський Б.В., Лапка О.Я., Пікуля Т.О., Івершенко Л.А., Козодой Л.М., Тарасенко К. В. Державне право зарубіжних країн./ Навч. Посіб. – К.:КНТ, 2012. – С. 37
2. Конституционное (государственное право) зарубежных стран: К75 В 4 т. Тома 1–2. Часть общая: Учебник /Отв. ред. проф. Б.А. Страшун – 3-е изд., обновл. дораб.– М.: Издательство БЕК, 2000. - С. 79
3. Декларація прав людини і громадянина 1789 р.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ ПРИНЦИПУ НАРОДОВЛАДДЯ

Тимошенко О. О.

*студентка I курсу юридичного факультету
Сумського державного університету
Науковий керівник: Янішевська К. Д.
викладач кафедри СМП юридичного факультету
Сумського державного університету*

Необхідність вдосконалення вітчизняної судової влади та утвердження справедливого суду не викликає сумнівів. Першочерговим завданням у цьому напрямку є відновлення довіри до судової влади. Нині модернізація судової влади, необхідність розширення гарантій реалізації прав та законних інтересів людини і громадянина в суді та забезпечення принципу верховенства права потребує пошуку нових підходів у формуванні суддівського корпусу.

Особливої уваги заслуговує ідея про обрання суддів безпосередньо народом.

Одним з основних принципів демократичної держави, який Україна затвердила Конституцією 1996 року, є принцип народовладдя. Згідно положень Основного Закону, народ визнається носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в країні та

може реалізовувати владу як безпосередньо, так і через органи державної влади та місцевого самоврядування [1, с. 5].

Розглядаючи даний принцип через призму судової гілки влади, доцільно зауважити, що ст. 124 Конституції визначає можливість народу брати участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних.

На даний час, роль народу в судовій системі звужена до мінімуму, фактично, громадяни України не мають жодних точок дотику до судової влади. Можливість реалізації влади народу через суди звели до представництва у якості присяжних засідателів у виключних випадках, а саме щодо злочинів, за яких передбачено довічне позбавлення волі [2, с. 31].

Для відновлення принципу народовладдя у правосудді, необхідно підвищити вплив народу на процес формування суддівського корпусу та фактично включити його в основні процеси реалізації судової влади України. З іншого боку, в Україні задекларований принцип розподілу державної влади на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову. Відокремлення гілок влади передбачає їх взаємну рівновагу, незалежність та можливість взаємоконтролю між ними і доповнюється системою стримувань та противаг, яка передбачає конкуренцію різних органів влади, наявність засобів для взаємного стримування й підтримки відносної рівноваги сил [3].

На сьогодні в Україні принцип рівноваги та незалежності гілок влади кардинально порушений. Так, доцільно зазначити, що процеси формування та фінансування судів, обрання, призначення та звільнення суддів зосереджені цілком у руках Верховної Ради та Президента України. З цього вбачається, що суди є підконтрольними та вторинними державними органами. Підтвердженням цього є відсутність будь-яких вагомих важелів впливу судів на інші органи державної влади. Отже, суди втрачають свою незалежність відносно Конституції і замість ухвалення рішень від імені України, єдиним джерелом влади в якій є народ, вони фактично скеровуються органами, яким підконтрольні. В світлі цього, беззаперечною є необхідність термінового відновлення незалежності судів та коригування всієї судової системи України.

Оптимальною видається система формування суддівського корпусу судів першої інстанції шляхом прямих виборів по територіальному принципу. Дана норма забезпечить, по-перше, участь народу у судовій владі, по-друге, зніме один з найвагоміших важелів впливу на суддів.

На даний час, схожа форма народовладдя застосовується лише у деяких країнах. Так, у США в 23 з 50 штатів судді першої та інших інстанцій обираються народом. Як зазначають вітчизняні науковці, запровадження обрання суддів в США мало своєю метою підняття довіри людей до суду [4].

У Швейцарії, в деяких кантонах, судді також обираються народом. Поряд з цим, судді Верховного суду Японії проходять процедуру обрання народом, щоб залишитися на посаді, відпрацювавши певний термін.

Таким чином, використовуючи сучасний міжнародний досвід, можна візуалізувати ідею формування суддівського корпусу наступним чином:

1) судді судів першої інстанції мають обиратися на прямих загальних виборах по територіальному принципу;

2) судді вищих рівнів судової вертикалі – шляхом обрання з числа суддів першої інстанції того чи іншого регіону на обласній конференції суддів, а склади вищих спеціалізованих судів – з числа суддів апеляційних судів на загальному з'їзді суддів України.

Безумовно, процес обрання судів має базуватись на принципах пропорційності та територіальності. Окрім того, до кандидатів на посаду судді того чи іншого суду мають застосовуватись відповідні вимоги щодо віку, досвіду роботи та, можливо, особистих якостей.

Наступним, не менш важливим питанням, є механізм відкликання та дисциплінарного покарання судді. Передусім, правом відкликати обраного суддю має бути наділений народ, який його обирає. Підстави для відкликання судді мають бути чітко прописані, для того щоб унеможливити зловживання та надмірний тиск на суддю.

Наведена система формування суддівського корпусу фактично відображає основні задекларовані в Конституції України принципи. В тому числі, введення механізму обрання суддів народом, забезпечить виконання наступних положень Основного Закону: держава відповідає перед людиною за свою діяльність; єдиним джерелом влади в Україні є народ (ст. 3); народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ст. 5); народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних (ст. 124), а також тих, що гарантують незалежність судової гілки влади, відсутність впливу на неї та підкорення суддів виключно закону (ст. 126, 129). Крім того, має бути створений орган, наділений дисциплінарними і контролюючими функціями. Створення такого органу має покладатися на законодавчу і виконавчу гілки влади[5].

Отже, спрямованість судово-правової реформи передусім повинна обумовлювати максимальне забезпечення принципу верховенства права, а також досягнення соціального ефекту у суспільстві, відновлення довіри до судової влади й створення умов справедливого правосуддя. Саме таким чином, вдасться досягти рівноваги між усіма трьома гілками влади і зберегти принцип взаємного контролю. Така модель формування судів цілком буде відповідати основоположним демократичним принципам, забезпечить не декларативну, а реальну роль народу у реалізації судової влади. Окрім цього, принцип виборності суддів значно підвищить рівень довіри до судової системи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Гринишин А. Б. Вітчизняний досвід участі присяжних засідателів у здійсненні правосуддя в кримінальних справах / А. Б. Гринишин // Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – 2010. – Вип. 48. – С. 512–518.
3. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>
4. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> 8. Мухамеджанов Э. Как работает суд присяжных в США [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1236057>
5. Кивалов С. Судьи должны избираться народом [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.golos.com.ua/Article.aspx?id=260066>
6. Антонов К. Выборность судей // Юридическая практика. – 2015. – № 3/891. – С. 29.
7. Войнарович А. Б. Участь народу у здійсненні правосуддя за законодавством України : дис. канд. юрид. наук : 12.00.09 / А. Б. Войнарович. – Львів, 2011. – 203 с.